

Управління культури та охорони культурної спадщини
Черкаської обласної державної адміністрації
Комунальний заклад «Обласна наукова бібліотека
імені Тараса Шевченка»
Черкаської обласної ради

Проектно-грантова діяльність публічних бібліотек

Методичні поради

м. Черкаси
2021 р.

УДК 7.07+821.09](477.46)

П88

Укладач Т.В. Долгушина
Редактор В.К. Величко

П88 Проектно-грантова діяльність публічних бібліотек / Управління культури та охорони культурної спадщини Черкас. облдержадмін., Комун. закл. «Обл. універс. наук. б-ка ім. Тараса Шевченка» Черкас. облради; [уклад. Т. Долгушина]. – Черкаси: ОУНБ ім. Тараса Шевченка, 2021. – 12 с.

Видання допоможе розібратися у дефініціях «проект», «грант», «проектна діяльність». Матеріали посібника ознайомлять вас із методикою написання бібліотечних проєктів та можливостями їх реалізації на сьогоднішній день в Україні.

Видання призначене для бібліотечних працівників, працівників культури та ін.

УДК7.07+821.09](477.46)

© Кошунальний заклад «Обласна
універсальна наукова бібліотека
імені Тараса Шевченка»,2021

Глобальні виклики сьогодення впливають на функціонування бібліотек, що позначається пошуком та освоєнням сучасних напрямків діяльності, вибором нових форм і методів роботи. В ході реформи децентралізації ситуація із бібліотечними закладами кардинально змінюється. Сільську (міську) бібліотеку призначають бути головною книгозбірнею територіальної громади, і бібліотекар має усвідомити, що вся відповідальність за подальший розвиток бібліотечної справи, охоплення бібліотечними послугами населення громади лежить виключно на ньому.

Враховуючи обмеженість бюджетних коштів, які виділяються на культуру, важливим напрямком у діяльності бібліотечних установ має стати пошук позабюджетних джерел фінансування з міжнародних та вітчизняних фондів, програм та грантів.

Саме проєктна діяльність є креативною рушійною силою інноваційного розвитку, що дозволяє генерувати свіжі ідеї і втілювати їх у життя, забезпечувати реорганізацію та модернізацію бібліотек на новій реформаторській хвилі

Проєктна діяльність — це поєднання послідовних, взаємопов'язаних дій, спрямованих на досягнення чітко визначеного результату в умовах обмеженого періоду часу. Метою та очікуваними результатами проєктної діяльності бібліотек є впровадження інноваційних технологій, формування та підвищення рівня інформаційної культури користувачів та персоналу; популяризація бібліотечно-інформаційних ресурсів; розробка нових послуг для користувачів; підвищення якості матеріально-технічної бази та створення комфортних умов для задоволення інформаційних потреб читачів, проведення дозвілля.

Найбільш поширеною формою фінансування проєктів донорськими організаціями є гранти.

Донори - це міжнародні організації, державні установи, комерційні структури, громадські некомерційні організації (релігійні, наукові тощо), приватні благодійні фонди або приватні особи, що надають громадянам та організаціям на некомерційній безповоротній основі необхідні додаткові ресурси різного виду на цілі, які спрямовані на благо усього суспільства.

Розпочинати роботу над створенням проєкту, пропонуємо в такій послідовності дій:

– **Перший крок** (потреби) – визначення проблеми, формулювання її актуальності та невідкладності вирішення, планування проєкту (програми), складання бюджету.

Спочатку необхідно абсолютно чітко визначити, для чого, для досягнення якої мети або вирішення якої проблеми потрібні кошти. Потім, що конкретно необхідно (гроші, приміщення, майно, послуги). Де ці кошти знаходяться, або, іншими словами, у кого їх можна попросити і як це зробити таким чином, щоб досягти успіху.

– **Другий крок** (пошук джерел відсутніх ресурсів) – пошук грантових конкурсів, мета і завдання яких співпадають з метою і завданням вашого проєкту.

Починати грантову діяльність краще за все з участі у не дуже значних за обсягом фінансування грантових конкурсах.

Для того, щоб взяти участь у грантовій програмі, треба знайти відкриті грантові конкурси, що відповідають напрямку діяльності бібліотеки. Для цього треба провести моніторинг сайтів відповідних організацій, які узагальнюють та актуалізують грантові конкурси, в яких можна взяти участь на даний час: умови участі, сума гранту, кінцевий термін подання заявки, аплікаційні форми тощо.

Визначившись із переліком найбільш прийнятних для підтримки вашого проєкту донорів, необхідно докладно ознайомитись з умовами надання ними фінансової допомоги. Щоб запобігти ситуації, коли проєкт може бути відхилено через недотримання формальних вимог, перед написанням заявки треба уважно вивчити особливості грантових конкурсів, особливу увагу приділяючи наведеним нижче характеристикам:

- географія конкурсу (грантодавець може оголосити конкурс для певних регіонів України);

- тип одержувачів грантів (органи самоврядування, громадські об'єднання, вищі навчальні заклади, заклади охорони здоров'я, освіти, соціального захисту, засоби масової інформації, ініціативні групи тощо);

- пріоритети конкурсу (напрями надання допомоги конкретизуються у пріоритетах конкретних конкурсів);
- терміни подання заявки та підведення підсумків конкурсу;
- розмір гранта та розмір власного внеску;
- термін реалізації проєкту;
- види діяльності, що фінансуються (у деяких випадках у рамках певного конкурсу донор може фінансувати чітко визначені заходи та відмовлятися фінансувати деякі статті видатків, найчастіше- непрямі видатки та/або оплату праці).

– **Третій крок** (звернення) – підготовка грантової заявки з урахуванням вимог відповідного грантодавця, надсилання цієї заявки, контакт з представниками організації-донора і отримання коштів або інших ресурсів.

Обов'язковою умовою успішного здобуття грантів є правильно підготовлений проєкт. Тому, розпочинаючи пошук фінансування, слід пам'ятати, що за один день написати хороший проєкт неможливо і починати готувати проєктну заявку необхідно завчасно.

Проєкт – це комплекс заходів, які здійснюються для досягнення чітко визначених цілей впродовж відведеного часу і за допомогою призначених на це фінансових ресурсів.

Впродовж останніх десятиліть міжнародними донорами зроблено процедури та методологічні принципи щодо підготовки проєктів та управління ними.

Незважаючи на те, що в кожного донора свої вимоги щодо оформлення проєктних заявок, у їх структурі можна виокремити найчастіше повторювані елементи – так званий універсальний формат для написання проєкту, який дозволить включити до заявки практично всі можливі розділи, що зустрічаються у вимогах різних донорів:

• Титульний аркуш • Резюме проєкту • Вступ • Постановка проблеми • Мета і завдання • Методи • Цільові групи • Припущення • Очікувані результати • Оцінювання • Життєздатність проєкту • План реалізації • Звітність • Бюджет • Додатки

До підготовки проєктів, а відповідно і заявок на гранти доцільно ставитися не як до разової проби пера, а як до постійної

діяльності з метою залучення додаткових ресурсів для розвитку організації.

Пропонуємо вам ефективні поради для створення заявок.

1. Знаходьте час для вивчення словника вашого донора

Уважно ознайомтеся з веб-сайтом та конкурсними оголошеннями, беручи до уваги слова, фрази, які використовуються для визначення цінностей, цілей та пріоритетів. Це може бути корисно для створення переліку фраз, понять та правильних дієслів, які варто використовувати для вашої заявки. Якщо говорити “тією самою мовою”, то можна створити міцний зв’язок між вами та вашими потенційними донорами.

2. Складайте виграшну пропозицію — ту, яка виділяється.

Грантова комісія прочитає та оцінить багато різних аплікацій. Уникайте риторичних запитань і складних речень; ваш стиль повинен бути свіжим, а фрази простими і доступними. Завжди вибирайте чіткість і стислість, будьте прямими. Проектні пропозиції, як правило, короткі, тому у вас нема зайвого місця для детальної розповіді. Можливо, процес удосконалення вашої пропозиції триватиме у кілька раундів, тому почніть завчасно, щоб дотриматись дедлайну.

3. Використовуйте дієслова — це додасть рішучості

Уникайте нечіткості. Ваша пропозиція має містити конкретні ідеї та шляхи досягнення конкретних результатів. Наприклад, не пишьте, “група людей отримає користь”, краще зазначте: “10 молодих людей будуть навчені виконувати певну роботу”.

4. Будьте текстово привабливими

Не надто перенавантажуйте заявку статистикою (хоча ці параметри теж дуже важливі); “малюйте” переконливі портрети та захоплюючі життєві історії. Це дозволить донору зрозуміти рівень вашої взаємодії з місцевою громадою. Якщо заявка дозволяє, додайте конкретні приклади, аби проілюструвати, які проблеми ви хочете вирішити та ким є люди у вашій цільовій групі.

5. Дайте заявці відстоятися

Закінчивши роботу над заявкою, залиште її на кілька днів, а потім поверніться зі свіжим поглядом. Ви знайдете помилки та способи поліпшення заявки, відійшовши від тексту на короткий проміжок часу. І завжди пам'ятайте, що якщо ви пишете мовою, яка не є вашою рідною, бажано знайти професіонала для коректури. Донор оцінить ваші зусилля, спрямовані на створення тексту, у якому буде менше помилок та більше сенсу.

Факт підготовки і відправки заявки зовсім не є гарантією отримання гранту. Оскільки найчастіше гранти надаються на конкурсній основі, їх отримують організації, які зможуть цей конкурс виграти. Вважається, що ефективність діяльності буде нормальною, якщо буде профінансована кожна десята заявка (10%). Якщо ви відправили заявку і у відповідь отримали від грантодавця багато питань, значить ваша заявка продовжує конкурсну боротьбу. На всі поставлені запитання треба відповісти докладно і оперативно. Якщо ж ви отримали повідомлення про те, що ваша заявка не пройшла за конкурсом, спробуйте уточнити мотиви відмови і врахувати їх у подальшій роботі.

Відносини між організаціями, що надають гранти і організаціями, що їх отримують — це відносини партнерів. Успішно виконані проекти допомагають фонду, що надає гранти, знайти гроші на подальший розвиток своєї діяльності. Максимально щирі, коректні відносини з грантодавцем допоможуть підготувати заявку та успішно виконати проект, а відтак отримати досвід і значно підвищити шанси на отримання наступних грантів з будь-яких джерел. «Провалений» проект ці шанси помітно знижує — інформація про проблеми грантоотримувачів поширюється серед грантодавців дуже швидко.

У разі отримання повідомлення про перемогу в конкурсі необхідно буде укласти договір з грантодавцем і суворо його дотримуватися. Грантодавець не тільки має право контролювати хід виконання проекту та цільове використання коштів, але і поширювати інформацію про грантоотримувача.

Інформацію про грантові конкурси варто шукати в першу чергу на офіційних сайтах донорських організацій.

Рекомендуємо створити власну базу даних грантодавців і час від часу перевіряти їх сайти. З цих джерел можна отримати безліч корисної інформації про вже реалізовані та нові програми міжнародної технічної допомоги, про зміни у грантовій політиці та ін.

Регулярний моніторинг сайтів донорів, з одного боку, дозволить бути в курсі головних новин, а з іншого - потребує багато часу. В останньому випадку можна скористатись послугами багатьох сервісних організацій, які збирають, обробляють та розповсюджують інформацію про грантові конкурси. Серед подібних агрегаторів відзначимо такі інформаційні джерела:

Український культурний фонд – державна установа створена у 2017 році, на підставі відповідного Закону України, з метою сприяння розвитку національної культури та мистецтва в державі, забезпечення сприятливих умов для розвитку інтелектуального та духовного потенціалу особистості і суспільства, широкого доступу громадян до національного культурного надбання, підтримки культурного розмаїття та інтеграції української культури у світовий культурний простір. Підтримка проєктів Українським культурним фондом здійснюється на конкурсних засадах.

<https://ucf.in.ua/p/about>

House of Europe (“Дім Європи”) — програма, що фінансується Європейським Союзом, створена з метою підтримки професійного та творчого обміну між українцями та їхніми колегами в країнах ЄС. Програма фокусується на культурі та креативному секторі, освіті, медицині, соціальному підприємстві, медіа та роботі з молоддю.

<https://houseofeurope.org.ua/>

Сайти органів публічної влади в Україні.

Багато центральних органів виконавчої влади розміщують інформацію про проєкти і програми міжнародної технічної допомоги, серед них можна відмітити:

- Міністерство економічного розвитку і торгівлі України (<http://www.me.gov.ua>) ;
- Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово – комунального господарства України (<http://www.minregion.gov.ua>);
- Міністерство молоді та спорту України (<http://dsmsu.gov.ua>);

Портали українських недержавних організацій.

Великий обсяг корисної, в значній мірі, уже **опрацьованої інформації** можна знайти на сайтах:

- Ресурсного центру «Гурт» (<http://gurt.org.ua/>);
- Інформаційного порталу некомерційних організацій України «Громадський простір» (<http://www.prostir.ua/category/grants/>);
- «Велика ідея» <https://biggggidea.com/>; і
- Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад (<http://vassr.org/>);

Інформація про навчання, стажування розміщується на сайтах:

- “Platforma” (<http://platfor.ma>),
- “Mladinfo” (<http://www.mladiinfo.eu/>);
- “Unistudy” (<http://unistudy.org.ua/short-term/training/>);
- Відділу академічної мобільності КНУ імені Тараса Шевченка про стипендії для навчання (<http://mobility.univ.kiev.ua/>).

Сторінки у соціальних мережах.

Група «Гранти, конкурси, стипендії»

(<https://www.facebook.com/groups/progrants/>).

Окрім того, інформація про відкриті грантові конкурси поширюється обласними державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування, освітніми закладами, науковими бібліотеками, дипломатичними установами іноземних країн, акредитованих в Україні.

Отже, участь у проектній діяльності, уміння презентувати бібліотеку, бажання заявити про себе та свій заклад — мотивація

до подальшої проектної діяльності. Оволодіння принципами, функціями, технологіями проектного менеджменту є однією із заporук прискорення перетворень у бібліотеках, їх розвитку та інтеграції у світовий інформаційний простір.

Список використаної літератури

1. Нові ідеї розвитку: від міні-гранту до проектної діяльності: рек. тематика семінарів працівників район. і міських б-к [Електронний ресурс] / М-во культури України, Нац. б-ка України ім. Ярослава Мудрого ; матеріал підгот. М. Адаменко; відп. ред. Т. Богуш . – Київ, 2018. – 48с.– Текст. дані. – Режим доступу: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?&id=10484> (Дата звернення: 12.04.2021). – Назва з екрана.

2. Міжнародні програми, проекти і гранти [Електронний ресурс] .– Текст. дані. – Режим доступу: <http://te-rada.org/?id=306> (Дата звернення: 12.04.2021). – Назва з екрана.

3. Білоус,В. Проектна діяльність як інструмент модернізації бібліотеки вищого навчального закладу [Електронний ресурс] / В.Білоус .– Текст. дані. – Режим доступу:

http://librarysnu.at.ua/vkp_2014_4_7.pdf (Дата звернення: 12.04.2021). – Назва з екрана.

4. 57 актуальних грантів, конкурсів та можливостей для вашої громади [Електронний ресурс] .– Текст. дані. – Режим доступу: <https://www.hromady.org/> (Дата звернення: 12.04.2021). – Назва з екрана.

5.5 технік для складання ефективних грантових пропозицій [Електронний ресурс] .– Текст. дані. – Режим доступу: <https://www.prostir.ua/?kb=5-tehnik-dlya-skladannya-efektyvnyh-hrantovyh-propozytsij> (Дата звернення: 12.04.2021). – Назва з екрана.

6. Курс «Написання проектних заявок» [Електронний ресурс] .– Текст. дані. – Режим доступу:

<https://www.culturepartnership.eu/ua/publishing/proposal-writing-course> (Дата звернення: 12.04.2021). – Назва з екрана.

7. Грантрайтингові практики: спочатку про базис [Електронний ресурс] .– Текст. дані. – Режим доступу: <https://www.prostir.ua/?kb=hranrajtynhovi-praktyky-spochatku-pro-bazys&fbclid=IwAR1kXkOPF8hmEpLlCLSdBV9y027b4aD2rTpOMmOKHNBGHFHiMk-K997bjeU> (Дата звернення: 12.04.2021). – Назва з екрана.

Методичне видання
Проектно-грантова діяльність публічних бібліотек

Методичні поради

Укладач	Т. Долгушина
Відповідальна за випуск	Л.П. Капкаєва
Редагування	В.К. Величко
Комп'ютерне опрацювання	Т. Долгушина

Формат 60x84/16

Видавець і виготовлювач
Комунальний заклад «Обласна універсальна наукова бібліотека
імені Тараса Шевченка»
вул. Б. Вишневецького, 8 м. Черкаси, 18001

Підписано до друку

Ксерокс ОУНБ імені Та-
раса Шевченка